

A Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet (KPSzTI) észrevételei „A XXI. század iskolái” című dokumentumhoz, amelyet az Európai Bizottság bocsátott közre nyilvános konzultáció céljából

1. kérdés: Hogyan lehetne az iskolákat úgy szervezni, hogy minden diák a hasznosítható ismeretek teljes skáláját elsajátítsa?

- Az alapvető készségek kialakítása az óvodás és a kisiskolás korban kezdődik. Ezért szükséges lenne az óvodai férőhelyek számának növelése, hogy minden szülő, aki ezt igényli, már 3 éves kortól óvodába járathassa gyermekét. Mind az óvodában, mind az általános iskolában csak a gyermekek korosztályi sajátosságának megfelelő maximális csoportlétszámot szabad engedélyezni.
- A Kulcskompetenciák európai hivatkozási alapja mellett különleges hangsúlyt kell helyezni a személyes kiteljesedésre, és ügyelni kell arra, hogy a tananyagok újrafogalmazásánál ne a piac rövid távú érdekei érvényesüljenek. Kapjon kiemelt hangsúlyt az etikai tudatosság és a személyiség tisztelete. Fontos lenne, hogy a készségtárgyak (éneke, rajz, technika, testnevelés) a jelenleginél nagyobb hangsúlyt kapjanak. Támogatni kellene a személyiségfejlesztő tréningek, az egyházi iskolákban lelki gyakorlatok megtartását.
- Az intézmények átszervezése helyett az ismeretanyagot kell olyan módon strukturálni, hogy a hagyományos tantárgyakba beépüljön az elvárt készségek fejlesztése. A legfontosabb az alapozó szakasz (1-4. oszt.) megerősítése, de ez nem jelentheti az alapkészségek megszerzésére szánt idő meghosszabbítását.
- Biztosítani kell lehetőleg minden településen az ott élő 1-8. de különösen az 1-4. évfolyamon tanulók számára az iskolába járás lehetőségét.

2. kérdés: Hogyan adhatják meg az iskolák a fiataloknak az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kompetenciákat és motivációt?

- Mindez nem lehetséges motiválatlan pedagógusokkal. Magyarországon igen erős kontraszelekció érvényesül a pedagóguspályát választók körében a csekély anyagi és társadalmi elismerés miatt. Sok a pályaelhagyó pedagógus és a pályán maradók közül is sokan többletmunkát kénytelenek vállalni a megélhetéshez. Az európai oktatás színvonalának egységesítése és a szegényebb tagországok fejlődése céljából javasolhatná a Bizottság a tagországoknak, hogy a pedagógusbér minden országban legalább az uniós pedagógus bérátlag 80%-át érje el.
- A legfontosabb motiváció az elhelyezkedő-képesség. A munkanélküliség rendkívül rossz hatással van a fiatalokra és idősebbekre egyaránt. Az egész életen át tartó tanulásra csak úgy lehet eredményesen felkészíteni, ha a tanulás megbecsülésére, a nyitottságra, a munka és az emberiség szolgálatának tudatos, elköteleződött összekapcsolására nevelünk.
- Fontos, hogy az elemi iskolában az alapkészségek kialakítása nagyon alapos legyen, ezért a tantervekben megfelelő mennyiségű időt kell biztosítani a diákok számára a gyakorlásra. A tanítóknak legyen időkerete az egyéni vagy kiscsoportos felzárkóztatásra, az iskola kapjon lehetőséget fejlesztőpedagógus alkalmazására.

- A kisiskolásokat segíteni kell a hatékony tanulás módszereinek elsajátításában, erre a pedagógusokat is fel kell készíteni. A tanítók és a tanárok továbbképzésében kapjon helyet a tanulási technikák és a korszerű oktatásszervezés elsajátítása.
- A tanulókra szabott feladatok előkészítését és megvalósítását segítse a tanárok óraszámának és a tanulócsoporthoz létszámának csökkentése.
- A módszertani kultúra fejlesztésével, a szülők, nevelők felvilágosításával ellensúlyozni kell a gyermekek agyfunkcióinak fejlődésére káros és túlzott mértékű elektronikus médiahatást. Ez is növelheti a tanulói esélyegyenlőséget.

3. kérdés: Az iskolarendszerek miként járulhatnak hozzá Európában a fenntartható gazdasági fejlődéshez?

- Magas igény szint és elvárások megfogalmazásával. Az érdektelenség, az eredmények elmosására vonatkozó magyarországi törekvések (bukásmentesség, szöveges értékelés) hibás irányt jelölnek ki.
- A fiataloktól elvárt hasznosítható ismeretek és készségek (szociális, kommunikációs, vállalkozási stb.) épüljenek be az oktatásba, erre készítsék fel a pedagógusokat is.
- A fenntartható gazdasági fejlődés, a gyors technológiai haladás többek között természettudományos ismereteket is megkövetel. Elfogadhatatlan az a magyarországi gyakorlat, mely szerint a tanulók egyre kevesebb időben foglalkoznak természettudományokkal, az erre fordított idő növelését kellene inkább lehetővé tenni.
- A tanulmányi előmenetel javítása érdekében biztosítani kell a differenciált oktatás körülményeit, a tehetségesek számára a gyorsabb haladást, a lemaradóknak a fejlesztést, korrepetálást, felzárkóztatást.
- Erős és sokszínű iskolarendszert kell kialakítani, és a gyakori átszervezéseket, struktúraváltásokat kerülni kell.

4. kérdés: Az iskolarendszerek hogyan tudnak választ adni az egyenlőség előmozdításának szükségletére, a kulturális sokszínűsége, és hogyan csökkenthetik az iskolai lemorzsolódást?

- A kultúrák mesterségesen felgyorsított, erőszakos keveredéséből fakadó egyenlőtlenségeket önmagában nem képes egy iskolarendszer sem kezelni. Ennek mederben tartása a politika feladata.
- A hátrányos helyzetű térségekben, ahol az iskolai lemorzsolódás magas, a csoportlétszámot minden évfolyamon alacsonyabban kellene meghatározni. Az ott dolgozó pedagógusoknak bérpótlékot kellene biztosítani. Erre a célra a hátrányos helyzetű régiók felzárkóztatására szolgáló EU-s forrásokat is igénybe lehessen venni.
- A gyermekszegénység megszüntetésére az iskola nem vállalkozhat, de jó színtere lehet a szegénység felszámolására irányuló erőfeszítéseknek. A rendszeresen iskolába járó tanulóknak járjon szükség szerint ingyenes étkeztetés, utazási kedvezmények, az iskolai felszerelések beszerzését segítő támogatások. Kapjanak lehetőséget az iskolák minél több ingyenes délutáni foglalkozás (sport, művészetek, szakkörök, nyelvtanulás, múzeum és színházlátogatás, stb.) megszervezésére. A lemorzsolódás ezzel is csökkenthető.
- Az iskola szabad megválasztása is motiváló tényező, erről nem szabad lemondani. Az egyenlőtlenségek nem a jól működő iskolák színvonalának csökkentésével, hanem a nehéz körülmények között működő intézmények fokozott, megkülönböztetett támogatásával valósítható meg.
- A tanulók egyéni szükségleteit csak plurális iskolarendszer képes figyelembe venni.

5. kérdés: Milyen változtatásokra van szükség a tananyagban, az iskolák szervezésében és a tanárok szerepében ahhoz, hogy az iskolák minden tanuló egyéni tanulási szükségleteit figyelembe vegyék?

- Az általánosságban megfogalmazott kérdést leszűkíti a bevezetés: itt ugyanis kizárólag a speciális nevelési igényű diákokról van szó. Hangsúlyozzuk, hogy a teljes körű integrációt számos kutató nem tartja jó megoldásnak.
- Biztosítani kell az egyházi iskolák létét, a szabad iskolaválasztás jogát állami és EU-s forrásokból.
- Az integrált nevelés megvalósításához biztosítani kell a megfelelő körülményeket EU-s forrásokat is bevonva:
 - az iskola épületét (pl.: akadálymentesítés), a tantermek bútorzatát a sajátos igények szerint kell kialakítani;
 - a tanárokat továbbképzéseken fel kell készíteni erre a feladatra.
 - megfelelő szakembereket (gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok, pszichológust, stb.) kell alkalmazni;
 - biztosítani kell a tanulók igényeinek megfelelő oktatási segédeszközöket.
- A különösen tehetséges gyermekekkel való foglalkozáshoz a pedagógusoknak külön időkeretet kell biztosítani.

6. kérdés: Hogyan segíthetnek az iskolai közösségek a fiatalok felkészítésében a felelős állampolgárságra, az olyan alapvető értékekkel összhangban, mint a tolerancia és sokszínűség?

- Korunk fiataljainak fejlődésére az erőltetett globalizáció, a médiumok és a szociális környezet nagy veszélyt is jelenthet. Az iskolai közösségnek a felkészülésben, ezek kivédésére szolgáló képességek, készségek elsajátításában is kell segítséget nyújtania. A tolerancia, a sokszínűség értékei mellett a szolidaritás, a személyiség tisztelete, a személyes és nemzeti önazonosság-tudat fejlesztése is része kell legyen az iskolai nevelésnek.
Csak gazdaságilag, és mentálisan is erős nemzetek alkothatnak erős Európát!
- A nem kívánatos jelenségek (erőszak, stb.) leküzdésében segíthet, ha a fiatalok nevelésük során önismereti, probléma-megoldási és konfliktuskezelési technikákat sajátítanak el.

7. kérdés: Hogyan lehet az iskolai személyzetet az őket érintő kihívásokkal való szembenézésre kiképezni?

- A kezdő pedagógusok számára kötelezővé, ugyanakkor az óraszámra beszámítandóvá kellene tenni, a rendszeres óralátogatást vagy konzultációt egy idősebb, tapasztalt kollégával, aki a kezdő kolléga óráit látogatná.
- A jól képzett, idősebb pedagógusok kapjanak időkeretet arra, hogy a fiatalok mentoraként működhessenek.
- Biztosítani kell a tanárok rendszeres magas színvonalú szakmai és módszertani továbbképzését, és ennek anyagi feltételeit. A magát rendszeresen továbbképző tanár részesüljön anyagi elismerésben is.
- Az elvárások növekedése és az erősödő stressz egyre nagyobb kihívást jelentenek a pedagógusok számára. Ez többirányú feladatot ró az oktatás irányítóira. A nagyvállalatok ma már az alkalmazottaik testi-lelki feltöltődését is igyekeznek biztosítani, erre a tanároknak is nagy szüksége lenne, pl.: önismereti tréningek, önismereti csoportok, hosszabb ideig tartó alkotó szabadság igénybevétele, külföldi tanulmányút, üdülési

lehetőségek, egyházi iskolákban lelkigyakorlatok stb. támogatásával. Ismerje el a társadalom a pedagógusok megbecsülendő, emberfelemésztő munkáját kordedvezményes nyugdíjjal, magasabb fizetéssel, részmunkaidős alkalmazással kismamáknak stb.

- Javítani kell a tanárok munkakörülményeit, biztosítani kell számukra, hogy az iskolában is elmélyülten készülhessenek az óráikra, ami a mai, többségükben zsúfolt tanári szobákban nem lehetséges. A tőlük elvárt magas színvonalú munkához megfelelő technikai eszközökre pl.: számítógép, stb. is szükségük van.

8. kérdés: Hogyan kaphatják meg az iskolai közösségek azt a fajta vezetést és motivációt, amelyre a sikerhez szükségük van? Milyen módon tehetők képessé a változó szükségleteknek és követelményeknek megfelelő fejlődésre?

- Kötelező módon be kellene vezetni egy komplex intézményellenőrzési rendszert, amely az iskolai élet széles (gazdasági, vezetési, oktatási stb.) területeire kiterjedően megvizsgálja az oktatási intézményeket. Ilyen átfogó ellenőrzés-értékelési rendszert Magyarországon elsőként a katolikus közoktatásban valósították meg, amelyhez a programot a Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pedagógiai Intézete dolgozta ki. Az értékelésnél messzemenően figyelembe kell venni az iskola működésének körülményeit.
- Szükség van a különböző fenntartók által működtetett iskolák bizonyos fokú központi irányítására (pl.: a tananyag alapvető tartalmának meghatározása, vizsgarendszerek, pedagógusok foglalkoztatásának feltételei, stb.) meghagyva egyes területeken az iskola vezetőinek, fenntartóinak és használóinak döntési lehetőségeit az iskola egyéni arculatának kialakításában.
- Az intézmény vezetői számára biztosítani kell a rendszeres továbbképzés, szaktanácsadás, tapasztalatcsere (külföldi is) lehetőségét.

Készítették:

A Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet pedagógiai szakértői:

Bajzák Erzsébet M. Eszter nővér, intézetvezető (e-mail: bajzak@kpszti.hu)

Dr. Leibinger Jánosné intézetvezető-helyettes

Barcsák Marianna pedagógiai szakértő

Csébi Józsefné pedagógiai szakértő

Rajkányi Lajosné pedagógiai szakértő

Dr. Gianone András a KPSzTI külügyi referense, középiskolai tanár

N.B

- Sajnálatos módon a dokumentum magyar fordítása nem teljesen egyezik meg a francia változattal, félő hogy ez más nyelvek esetében is így van. Ebben az esetben viszont a különböző országokból érkező válaszok nem egészen ugyanazokra a kérdésekre fognak vonatkozni.